

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
КАФЕДРА ЮСТИЦІЇ
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОГО ПРАВА ТА ЕКОНОМІЧНОГО СУДОЧИНСТВА
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО: ТЕНДЕНЦІЇ, ВИКЛИКИ, ТРАНСФОРМАЦІЯ

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

17 КВІТНЯ 2026

М. КИЇВ

УДК: 347.9

П 78

- П78 **Процесуальне право: тенденції, виклики, трансформація.** Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (17 квітня 2026 р., м. Київ) / За заг. ред.: Ю. Д. Притики, О. З. Хотинської-Нор, В. В. Резнікової, О. О. Крижевської, А. С. Головачової. — Київ: ВД «Дакор», 2026, — 700 с.

ISBN 978-617-8588-12-0

У збірнику опубліковано матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Процесуальне право: тенденції, виклики, трансформація» (м. Київ, 17 квітня 2026 р.). Основними тематичними напрямками конференції стали: розвиток системи правосуддя на шляху забезпечення права на справедливий суд відповідно до вектору євроінтеграції; захист прав та інтересів суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану та в повоєнний період; еволюція цивільного процесуального права в умовах викликів воєнного стану та євроінтеграційних прагнень.

Для науковців, викладачів, суддів, адвокатів, здобувачів юридичної освіти та юристів-практиків.

Матеріали в збірнику подаються в авторській редакції.

УДК: 347.9

ISBN 978-617-8588-12-0

© Автори статей, 2026

© ТОВ «ВД «Дакор», 2026

ЗМІСТ

I. РОЗВИТОК СИСТЕМИ ПРАВОСУДДЯ НА ШЛЯХУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД ВІДПОВІДНО ДО ВЕКТОРУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	22
<i>АВТОРГОВ Андрій</i>	
РЕАЛЬНЕ ВИКОНАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ ЯК УМОВА ДОВІРИ ГРОМАДЯН ДО ПРАВОСУДДЯ	23
<i>БАНДУРКА Сергій</i>	
РОЗВИТОК СИСТЕМИ ПРАВОСУДДЯ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД ВІДПОВІДНО ДО ВЕКТОРУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	28
<i>БОНДАР Ірина, МАЛЯРЧУК Любов, СНІДЕВИЧ Олександр</i>	
ДОБРОВІЛЬНЕ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАВОСУДДЯ: АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧИХ ІНІЦІАТИВ	33
<i>БОНДАРЄВА Марія, ОСТАПЕНКО Олександр</i>	
СУДОВЕ ТЛУМАЧЕННЯ І ПРИНЦИП ЮРИДИЧНОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ ...	40
<i>ЛЬСЕНКО Владислав</i>	
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ОБ'ЄКТ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПРАВОСУДДЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	44
<i>КАЛАЧЕНКОВА Катерина</i>	
ІНСТРУМЕНТИ ДИСТАНЦІЙНОГО СУДОВОГО ПРОЦЕСУ ЯК ГАРАНТІЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДОСТУПНОСТІ ПРАВОСУДДЯ	47

<i>ПОПОВА Анастасія</i>	
ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ СПОРІВ, ЩО ВИНИКАЮТЬ З ДОГОВОРІВ ПРО НАДАННЯ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ, В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	379
<i>ПОХИЛЕНКО Ірина</i>	
ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЄКТИ У СФЕРІ ПОРТОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ: ДОГОВІРНІ МОДЕЛІ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ	383
<i>РАДЗИВЛЮК Валерія, ДУБОВСЬКИЙ Петро</i>	
ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОВЖИВАННЮ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ПРАВАМИ НА СТАДІЇ ПІДГОТОВЧОГО ЗАСІДАННЯ	387
<i>РЄЗНИКОВА Вікторія</i>	
ЯКІСТЬ СУДОВИХ РІШЕНЬ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ	392
<i>РЄЗНИКОВА Вікторія, ЩЕРБИНА Валентин</i>	
ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ	397
<i>РОГАЧ Лариса</i>	
СУДОВЕ ТЛУМАЧЕННЯ ЯК МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ	404
<i>РОМАНЧУК Тетяна</i>	
ПРОКУРОР ЯК УЧАСНИК ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУ	408
<i>СТЕПАНОВА Тетяна</i>	
ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ІШІ В СУДОЧИНСТВІ	412
<i>СТОРОЖУК Ірина</i>	
ЗАХИСТ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД	417

ПОХИЛЕНКО Ірина,

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри
права та публічного управління Київського національного
університету будівництва і архітектури,*

ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЄКТИ У СФЕРІ ПОРТОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ: ДОГОВІРНІ МОДЕЛІ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ

Інвестиційні проєкти у сфері портової інфраструктури України реалізуються в надзвичайно складних умовах повномасштабної війни, що триває з лютого 2022 року. У цих умовах державна політика та договірні механізми співпраці з приватними інвесторами спрямовані на підтримку функціонування портової галузі, забезпечення логістичних ланцюгів та економічної стабільності держави, попри зовнішні загрози та руйнування об'єктів інфраструктури. Водночас судова практика демонструє, що саме під час війни особливо загострюються питання тлумачення договорів, захисту прав інвесторів та стабільності інвестиційних режимів.

Проблематика розвитку портової інфраструктури України та залучення інвестиційних ресурсів активно досліджується у сучасній науковій літературі, зокрема у контексті використання механізмів державно-приватного партнерства та концесій. Правові засади застосування концесійних механізмів у морських портах України досліджує А. О. Сурілова у статті «Концесія у морських портах України: досвід та перспективи» [1], де обґрунтовується доцільність використання концесії як ефективної форми державно-приватного партнерства у сфері портової інфраструктури. Економічні аспекти залучення приватного капіталу до

розвитку портових систем аналізуються у роботах А. Г. Дем'янченка, М. М. Дергаусова та В. В. Рябчука [2], які підкреслюють роль інвестицій у модернізації портової інфраструктури та підвищенні ефективності її функціонування.

Питання інвестиційного забезпечення розвитку портів розглядаються також у дослідженні Л. Л. Сотниченка та А. С. Сіваня [3], де наголошується на значному економічному ефекті інфраструктурних інвестицій і необхідності використання механізмів державно-приватного партнерства. Окремі аспекти міжнародно-правового захисту інвесторів досліджують К. Лазарчук та О. Задніпровська [4], аналізуючи роль інвестиційного арбітражу у вирішенні спорів між інвесторами та державами.

Таким чином, наукові дослідження підтверджують, що ефективне функціонування портової інфраструктури України потребує поєднання державного управління, приватних інвестицій та ефективних правових механізмів захисту інвесторів.

Як зазначено в Постанові КМУ від 27 грудня 2024 р. № 1550 «Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках», Російська Федерація періодично здійснює обстріли як інфраструктури морських портів, так і дунайських портів та цивільних суден, що прямують до українських морських портів, що заважає чорноморським портам працювати у звичному режимі. Проте, незважаючи на війну, Україна продовжує активну роботу із залученням приватних партнерів — наприклад, проект концесії контейнерного й універсального терміналів у порту Чорноморськ на 40 років був офіційно запущений у тендерну процедуру наприкінці 2025 року [5], відповідний проект презентувався українською стороною на міжнародних майданчиках, підкреслюючи стійкість портового сектору навіть під час воєного стану.

Нормативну основу для реалізації інвестиційних проєктів у портовій галузі складають **Закони України** «Про морські порти України», «Про інвестиційну діяльність», «Про концесію» та «Про публічно-приватне партнерство», що визначають правові, економічні та організаційні основи діяльності в морських портах України, загальні засади проведення конкурсів, укладення та виконання концесійних договорів, правові гарантії інвесторів та умови припинення або перегляду договорів. У воєнних умовах ці норми набувають додаткового значення, оскільки вони мають забезпечувати адаптацію договірних відносин до форс-мажорних обставин, що можуть впливати на виконання зобов'язань.

Аналіз судової практики Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду дає змогу виявити ключові підходи, що мають визначальне значення для інвестиційних проєктів у портах. Верховний Суд послідовно підкреслює, що факт введення воєнного стану не є автоматичним форс-мажором. Сторона, яка посилається на неможливість виконання договору, зобов'язана довести причинно-наслідковий зв'язок між бойовими діями та невиконанням конкретного зобов'язання, а також отримати сертифікат ТПП, який підтверджує форс-мажор саме для відповідного договору. Такий підхід має пряме значення для портових інвесторів, які стикаються з руйнуванням інфраструктури, блокуванням морських маршрутів або мобілізаційним переорієнтуванням об'єктів інфраструктури. При цьому Верховний Суд визнав правомірність виконання мобілізаційних завдань навіть без дотримання звичайних договірних процедур, якщо такі дії здійснюються на підставі закону й в інтересах оборони держави. Це створює важливий орієнтир для інвесторів, адже портова інфраструктура у воєнний час може бути залучена до забезпечення критичної логістики Збройних Сил України.

Щодо зміни або розірвання договорів, Верховний Суд наголошує, що істотна зміна обставин має бути доведена за всіма критеріями, передбаченими ст. 652 ЦК України. Зміна валютного курсу, перебоїв в роботі контрагентів або загальні економічні наслідки війни не вважаються достатньою підставою для перегляду умов договору, якщо сторона могла передбачити такі ризики при його укладенні. Таким чином, інвестиційні та концесійні договори у портовій сфері потребують високого рівня передбачуваності та деталізації ризиків.

Окремий блок практики ВС стосується дії мораторіїв та особливого правового режиму щодо підприємств, пов'язаних із державою-агресором, а також стратегічних підприємств оборонного сектору. Мораторій за постановою КМУ від 03.03.2022 № 187 «Про забезпечення захисту національних інтересів за майбутніми позовами держави Україна у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації» обмежує можливість стягнення коштів та виконання зобов'язань на користь таких суб'єктів. Попри це, суди підкреслюють, що сам факт запровадження мораторію не звільняє боржника від зобов'язання виконати договір після завершення дії обмежень. Це важливо у портовій сфері, де серед контрагентів можуть бути іноземні компанії зі складною структурою власності.

Великою групою рішень врегульовано питання оренди інфраструктурних об'єктів. Верховний Суд підтвердив, що договори оренди державного та

комунального майна, дія яких спливає під час війни, продовжуються автоматично на весь період воєнного стану та додатково на чотири місяці після його завершення. Будь-які виключення повинні бути обґрунтованими та відповідати прямим нормам закону. Для портової галузі, де оренда земель, причалів та об'єктів інфраструктури є поширеною моделлю взаємодії держави й бізнесу, така практика забезпечує стабільність правовідносин навіть за умов збройної агресії.

Отже, інвестиційні проекти у портовій інфраструктурі України залишаються ключовим елементом економічної стійкості держави навіть в умовах повномасштабної війни. Поєднання державної політики, спрямованої на модернізацію портів, із приватними інвестиціями та сучасними договірними моделями забезпечує можливість продовження стратегічних проектів попри воєнні загрози. Судова практика Верховного Суду підтверджує важливість передбачуваності договірних умов, високих стандартів доказування форс-мажору та необхідності деталізованого управління ризиками у концесійних і ДПП-проектах. Такий підхід формує стійке правове середовище для інвесторів та підтримує розвиток портової інфраструктури як критичного елементу національної логістики.

Список використаних джерел:

1. Сурілова А. О. Концесія у морських портах України: досвід та перспективи // *Правова держава*. 2022. № 44. С. 61–69. DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2021.44.245089>.
2. Дем'янченко А. Г., Дергаусов М. М., Рябчук В. В. Вплив приватизації на портові системи світу // *Економічний вісник Донбасу*. 2021. № 3 (65). С. 110–114.
3. Сотниченко Л. Л., Сівань А. С. Інвестиційні потреби та фінансування портової інфраструктури // *Економічний вісник Донбасу*. 2021. № 3 (65). С. 115–119.
4. Lazarchuk K., Zadniprovska O. Protection of Intellectual Property Rights in Investor-State Arbitration: Underlying Challenges and Perspectives // *Kyiv-Mohyla Law and Politics Journal*. 2021. No. 7. P. 77–94. DOI: <https://doi.org/10.18523/kmlpj249905.2021-7-77-94>.
5. Мельник О. Україна офіційно розпочала концесійний конкурс на універсальний та зерновий термінали в порту Чорноморська [Електронний ресурс] // GOLAW. Публікації. 12 січня 2026 р. URL: <https://golaw.ua/ua/insights/publication/ukraine-has-officially-launched-a-concession-tender-for-the-universal-and-grain-terminals-at-the-port-of-chornomorsk/> (дата звернення: 12.03.2026).
6. Огляд судової практики Верховного Суду з вирішення господарських спорів в умовах воєнного стану (рішення, внесені до ЄДРСР за червень 2022 р. — березень 2024 р.) / Верховний Суд. Київ, 2024. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/oglyady/Oglyad_KGS_gosp_spori_voen_stan.pdf (дата звернення: 12.03.2026).